

ΑΓΑΘΟΚΛΗΣ ΑΖΕΛΗΣ

Στις

μυλόπετρες

του

χρόνου

Πώς ο χρόνος αλέθει την κουλτούρα, την ίδια τη γλώσσα; Ο μετασχηματισμός της ελληνικής κοινωνίας μέσα από τρεις γενιές.

Συλλογή διηγημάτων ή σπονδυλωτό αφήγημα, το βιβλίο του Αγαθοκλή Αζέλη μας ταξιδεύει μέσα από τρεις γενιές από τα χωριά στις πόλεις, από το τότε στο τώρα. Η αλλαγή των καιρών κατά την πορεία της αφήγησης συνεπιφέρει και αλλαγή στην εστίαση, στον ρυθμό, στα θέματα, καθώς τα αρχετυπικά πρόσωπα, όσο κι αν προσπαθούν να χαράξουν τις διαδρομές τους, δεν παύουν να καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από τις δομές και τις υπερατομικές δυνάμεις που κινούν την ιστορία, ενώ ο θάνατος ως βίωμα ή απειλή είναι διαρκώς «παρών».

Ο συγγραφέας μάς εξιμολογείται σε πρώτο πρόσωπο

Η αφετηρία του αιώνα: Λένω και Ντάσιος. Μορφές που εγκαινίασαν τον 20ό αιώνα στον ορεινό όγκο της Πίνδου

ΓΕΝΝΗΘΗΚΑ ΣΕ ΕΝΑ ΟΡΕΙΝΟ ΧΩΡΙΟ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ, ΤΗ ΜΗΛΙΑ ΜΕΤΣΟΒΟΥ, ΤΟ 1963.

Ο πληθυνόμος του χωριού, το οποίο είχε καεί
δύο φορές κατά τη δεκαετία του '40 ήταν
αυροτοκτηνοτροφικός και ζούσε σε κατάσταση¹
ένδειας, που οδήγησε σε μεγάλα ρεύματα
εσωτερικής και υπερπόντιας μετανάστευσης.
Οι οικονομικές και πολιτισμικές συνδικές
έριοιαζαν αρχαϊκές. Συνάμα το χωριό ήταν
θλαχόφωνο - μιλούσε μια νεολατινική διάλεκτο
με ελληνικές λεξιλογικές προσμείζεις. Ενώ οι
περισσότεροι χειρίζονταν και τα ελληνικά, η
γιαγιά μου, καδίν σ' δεν είχε ζήσει εκτός χωριού,
ήταν μονογλωσση και περνώντας τα πρώτα
χρόνια της ζωής μου μαζί της, **ζήσουν κι εγώ**
μονογλωσσος αρχικά.

Το σχολείο της Μηλιάς Μετσόβου πριν τη μεγάλη φυγή
της μετανάστευσης. Η εποχή της δημογραφικής ανάπτυξης.

Όλα αντά τα κατάλαβα όταν η οικογένειά μου, λόγω μεγάλης οικονομικής ένδειας μετανάστευσε στην Αδηνα και εκ των πραγμάτων χρειάστηκε να συγκρινώ δύο εντελώς διαφορετικά περιβάλλοντα. Εκεί προσαρμόστηκα γρήγορα, όμως μεγάλωνα με δύο διαφορετικές ταυτότητες. Ήταν η αδηναϊκή, στην οποία κυριαρχούσε ο αστικός πολιτισμός και η ελληνική γλώσσα στην οποία οποιδαν, γλώσσα της λογικής μου, και η άλλη ήταν η αρχέγονη ορεινή, του προφορικού πολιτισμού, η οποία μέσω των βιωμάτων και της αφήγησης σε ελάχικη γλώσσα που κυριαρχούσε στις κοινωνικές συναναστροφές, αποτελούσε δεύτερη φύση. Οι δύο ταυτότητες διεπλάκησαν μεταξύ τους και κατέληγαν σε μία ενιαία, προϊόν πολιτιστικού συγκρυτισμού.

ΟΣΟ ΠΕΡΝΟΥΣΑΝ ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ,

έχοντας πια οπουδάδει Ιστορία στην Αδηνα και στη Βιέννη κι αποκτώντας συνάρτημα μια τρίτη γλωσσική και πολιτισμική ταυτότητα, με απασχολούσε έντονα το ερώτημα, τι διαφορφώνει την κουλτούρα και τον ψυχισμό ενός ανδρώπου.

Επιπλέον διαπίστωνα τη μεγάλη ταχύτητα με την οποία άλλαζε πολιτισμικά και οικονομικά η ιδιαίτερη πατρίδα μου, ενώ οι κόρες

τις οποίες απέκτησα στο μεταξύ, η Μαρία και η Μιχαέλα, γεννημένες σε πόλη, ελάχιστα γνωρίζαν για τον πατρογονικό πολιτισμό, μολονότι τα πρώτα τους καλοκαίρια τα πέρασαν στο ορεινό χωριό μας, στο ίδιο σπίτι που μεγάλωσα εγώ και σε εκείνο της μάνας τους Ελένης, στο ίδιο βλαχόφωνο χωριό. Κατανοούσαν ελάχιστες λέξεις από τη γλώσσα της δίκης μου παιδικής

Η μεγάλη φτώχια.
Άνθρωποι εξαθλιωμένοι,
στο όριο της επιβίωσης.

Βάγγιω ή το κομμένο χέρι:
Καθημερινοί άνθρωποι -
μεγάλες αποφάσεις.
Παιδιά που γίνονται
γονείς του εαυτού τους.

ηλικίας. Αυτή η αισθηση
της πολιτισμικής τομής
με γέφυρα μνήμης
ανδρώπους ενάλιων
στο πέρασμα του χρόνου,
κίνησε μέδα μου την
ανάγκη να αφήσω ένα
γραπτό μνημείο για
τα παιδιά μου πρώτα
απ' όλα - τα οποία
δεν θα μπορούσαν να
συνομιλήσουν παρά
μέσω διερμηνέα με
την προγιαγιά τους -
και για τις επόμενες
γενιές γενικότερα, στο
οποίο θα μπορούσαν να
ανακαλύψουν στοιχεία
του παρελθοντικού
πολιτισμού, της

νοοτροπίας και των συναισθημάτων του τόπου τους,
με διαστάσεις που αδυνατεί να συγχλάψει η ακαδημαϊκή
ιστορία και μόνο η τέχνη με την ενσυναισθηση της μπορεί
να αφονυκραστεί και να αισθητοποιηθεί. Σημαντικό
κίνητρο υπήρξε επίσης η επίγνωση ότι ανήκωντος
τελευταίους ανδρώπους οι οποίοι βίωσαν τις τελευταίες
εκδηλώσεις ενός μακραίων πολιτισμού σε αποβροκή, που θα
χαρεί οριστικά όταν πα εκδείψει η μεταχριακή μας γενιά.

ΤΗΝ ΑΡΧΙΚΗ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗΝ ΕΔΩΣΑΝ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ
ΜΟΥ ΚΑΒΩΣ ΞΕΦΥΛΛΙΖΑΝ ΑΛΜΠΟΥΜ ΠΑΛΙΩΝ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ Ή ΠΑΡΑΤΗΡΟΥΣΑΝ ΠΑΛΙΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ
ΚΑΙ ΥΦΑΝΤΑ.

Η κατάληξη του αιώνα.

Αστικοποίηση και γενιά της λήθης.

Το πολιτισμικό χάσμα μεταξύ
αφετηρίας και κατάληξης.

Φόρεσε την παραδοσιακή μεταβολική στολή της άλλης
γιαγιάς στον μεγάλο χορό του χωριού.

Καθώς η λογοτεχνική μου ερπειρία ήταν κυρίως ποιητική,
όμως δεν μπορούσαν να αποδοσούν με τη μορφή ποιησης
όπες ιστορίες άρχισαν σταδιακά να αναδύονται από το
παρελθόν, αυτές πήραν τη μορφή των ιστοριών μπονσάι,
σε μια αφηγηματική στην οποία συνυφαίνονται ο ποιητικός με
τον αφαιρετικό περό λόγο.

Όταν άρχισα να γράψω, δεν φανταζόμουν ότι θα
ακολουθούσαν τόσα διηγήματα, ομόκεντρα κατά κάποιον
τρόπο, τα οποία θα μπορούσαν να διαβαστούν και ως
δραύματα ενός σπουδυλιώτου μνηστορίματος.

Την τελική άθηση την
έδωσε η μεγάλη μου
κόρη, όταν σε νυππιακή
ηλικία, κοιτάζοντας
μια φωτογραφία της
γιαγιάς της αναφίνησε
«Ε, νέα είναι η γιαγιά
Ντάντω», κι ηταν σαν
να της έφυγε από
το χέρι ένα κουβάρι
που βέτυλιχτυκε
σε ιστορίες, και η
μίκρη, η οποία έναν
δεκαπενταύγουστο

Η συγγραφή ξεκίνησε το 2013 και ολοκληρώθηκε το 2018. Δεν πρόκειται για αυτοβιογραφικά κείμενα στα οποία προσπάθησα να καταγράψω την οικογενειακή ιστορία, δηλαδή χειρονότα αντηρώς ειδικού ενδιαφέροντος. Ένα λογοτεχνικό κείμενο έχει κατά τη γνώμη μου νόημα να δημοσιευτεί, όχι όταν αποτελεί προγραμματικό προϊόν «δημιουργικής γραφής» παρά όταν συνδέει το ατομικό με το συλλογικό, όταν προσδέτει μια ψηφίδα στην ανθρώπινη κατάσταση και μας βοηθάει να κατανοήσουμε το χρονοχρονικό περιβάλλον στο οποίο ζούμε και τον ίδιο μας τον εαυτό. Για να αντιστρέψω τη ρήση του Φλωρίτερ «Η Μαντάμ Μποβαρί είναι εγώ», οι ήρωες του βιβλίου μου δεν ήταν εγώ, όμως –δα προσδετα– μετά τη συγγραφή και έκδοση, είναι πλέον.

ΑΓΑΘΟΚΛΗΣ ΑΖΕΛΗΣ

ΣΤΙΣ
μυλόπετρες
του χρόνου

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Πώς αλλάζει μια βλαχόφωνη κοινότητα της Πίνδου κατά τον 20ό αιώνα, μέσω της εσωτερικής μετανάστευσης, της εκπαίδευσης και της κοινωνικής κινητικότητας; Πώς σκέφτονταν και πώς ένιωθαν οι άνθρωποί της; Πώς οι ορεσίβιοι, απόγονοι των στρατιωτών της Μικρασιατικής Εκστρατείας, κατέληξαν αφομοιωμένοι αστοί κατά την επέτειο του Ξερίζωμού; Η ιστορία μετασχηματισμού της ελληνικής κοινωνίας κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα σε μια μοντέρνα, σε μεγάλο βαθμό ευρωπαϊκή.

ΑΠΟΚΤΗΣΕ ΤΟ

12,20 € → 10,98 €

ΞΕΦΥΛΛΙΣΤΕ
ΕΔΩ ΚΑΠΟΙΕΣ
ΣΕΛΙΔΕΣ